

Mustafa Türkyılmaz

Ahi Evran University, turkyilmazmustafa@yahoo.com, Kırşehir-Turkey

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2015.10.4.1C0649>

ÇOCUK EDEBİYATIYLA ÖTEKİLEŞTİRME (ME)

ÖZ

İnsanların her biri bir diğerinden farklıdır. Hatta Anadolu'da bu duruma "beş parmağın beşi birbirine benzemez" denir. Her ne kadar böyle dense de günlük yaşamdaki uygulamaların hoşgörü dairesinden çok öteye düştüğünü görmek mümkündür. Bu anlamda toplumun belirli yaşa gelmiş bireylerine hoşgörü anlayışını kazandırmak kolay olmayacaktır. Ancak çocuk ve gençlere hoşgörü ve farklılıklara saygı duyma alışkanlığı kazandırılmalıdır. Bunun için onların farklılıklara bakışını yumuşatmak gerekir. İşte bu noktada çocuk romanlarından yararlanmakta fayda vardır. Buradan hareketle roman ve öykülerden ötekileştirme (me); farklılıkların zenginlik olduğu değerinin aktarılmasında yararlanılabileceği düşünülebilir. Belirtilen durum için hangi kitaplardan yararlanmak gerekir? Pedro Manas'ın Türkçeye Ö.T.E.K.İ. (Gizli Topluluk) ismiyle çevrilen ve orijinal ismi LOS O.T.R.O.S. olan kitabı; John Boyne'un Yanlışlıkla Dünyanın Öbür Ucuna Uçan Çocuk'u ve Christine Nöstlinger'in Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk ve Feridun Oral'ın Farklı ama Aynı isimli kitabı bu kapsamda ele alınacak romanlardır. Sonuç olarak ele alınan bu romanlarda tüm farklılıklarıyla her bir insanın bir renk ve zenginlik olduğu fikri ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Çocuk Edebiyatı, Ötekileştirme, Okuma,
Çocuk Romanı, Çocuk Öyküleri

OTHERING OR NOT OTHERING WITH CHILDREN LITERATURE

ABSTRACT

Each person is different from other. Also it is said in Anatolia that "five of the five fingers are alike" for this situation. Although this may not seem very possible to see that fell beyond the tolerance of the practice in daily life here. In this sense, it will not be easy to gain insight into individual tolerance to old person. However the tolerance should be gained to children and young people. For this, it is need to soften the look to their differences. Here it is useful to take advantage of the children's book for it. The juvenile novel could be used to not othering and to recognize the differences are wealth. Which books could be used for to gain tolerance? Pedro Mañas's LOS O.T.R.O.S. (Sociedad Secreta), John Boyne's The Terrible Thing That Happened to Barnaby Ricket, Christine Nöstlinger's Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse and Feridun Oral's Different But Same are studied in this research. Consequently discussed in the novels, each person with all the differences have been demonstrated to have an idea of color and richness.

Keywords: Children Literature, Othering, Reading,
Children's Novel, Children's Stories

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Toplum bilimsel açıdan "mevcut kültür içinde dışlanmış olan" (TDK, 1998:1144) olarak tanımlanan öteki kavramı, toplumca "normal" kabul edilenler dışındaki her şey olarak tanımlanabilir. Ötekileştirme ise belirtilen kavramın eyleme dönüşmüş hâlidir. Arkadaşları zayıf olan kilolu bir öğrenci, "şişko" nitelemesiyle karşı karşıya kalıp genelin dışına itilir. Benzeri şekilde geneli sarışın olanların içinde yaşayan esmer tenli biri, ötekidir. Esmer tenli kişinin dışlanması ise ötekileştirmedir. Öteki olma ya da dışlanmış olma ise "kendisini aileye, topluma, arkadaş grubuna ve okula ait hissetmeme" olarak tanımlanmaktadır (Bronfenbrenner, 1986:430). Bununla birlikte Mau (1992), 2056 öğrenci üzerinde yürüttüğü araştırmasında ötekileştirmeyi dört boyutta ele alır: güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık ve sosyal yabancılaşıma. Üstelik ötekileştirilmiş, dışlanmış öğrencilerde başarısızlık, uyuşturucu madde kullanımı gibi istenmeyen davranışlar görülebilir (Newmann, Rutter ve Smith, 1989; Mau, 1992; Zubrick vd. 1997). Ötekileştirme, hem insan hakları hem de çocuk hakları bakımından bir suçtur. Çünkü Çocuk Hakları Madde 2.1'de "Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler" ifadesi geçmektedir. Belirtilen maddeye göre her çocuk, eşittir. Onlar, sahip oldukları özelliklerden ötürü ötekileştirilemez. Aynı şekilde İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si Madde 1 ve 2'ye göre ayırım gözetmeksizin herkes eşittir. Dolayısıyla farklılıkları nedeniyle birinin dışlanması kanunlara aykırıdır.

Her ne kadar kanunlarda insanların ötekileştirilemeyeceği ifade edilse de uygulamalar farklı farklı tezahür etmektedir. Genele uymayan, genelden farklı olan herkes öteki olmaktadır. Durum böyle olunca bir "biz" ve "onlar" olgusu ortaya çıkmaktadır. Onlardan olana, bizden olmayana farklı bir davranış biçimi geliştirildiğinde ötekileştirme başlamıştır. Edebiyatta da ötekileştirme konu olarak işlenmektedir. Yakup Kadri'nin romanlarından Yaban bunun en güzel örneklerinden biridir.

Araştırmalarda edebiyat ürünlerinin eğitimsel işlevinin öğretmenler ve öğretmen adayları tarafından öncelendiği görülmektedir (Turkyılmaz, 2014; Maltepe, 2009; Yazıcı Okuyan, 2009). "Edebiyat eserleri insana özgü bazı değer ve niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda önemli roller oynar. Kısacası edebî eserler, hem bireysel hayatla hem de sosyal hayatla ilgili olarak, iyiye, güzele ve doğruya yönelme yolunda, yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunur, insanları bunlar doğrultusunda eğitir" (Kavcar, 1982:2-7).

Probst (1990) da edebî eserlerin eğitimsel önemini şu sözlerle vurgular: "Edebî ürünleri okumak; insanın kendini tanımasını, başkalarını tanımasını, metni anlamayı, bağlamı anlamayı, anlamı bulma sürecini bilmeyi sağlamaktadır." Ataç da hikâye, roman okumaya, edebiyatla beslenmeyen çocuk ve gençlerimizin ahlak eğitimi bakımından da eksik kalacaklarını vurgulayanlardandır: "Bir toplumda ahlakın irdelenmesini, düzelmesini istiyor musunuz? O toplumda edebiyat, sanat merakı uyandırmaya, geliştirmeye çalışın. Çocuklara, gençlere şiirler, hikâyeler, romanlar okutturun, onları tiyatrolara, sinemalara gönderin" (Ataç, 1991:187-188). Aynı biçimde işlevselci bir anlayışla edebiyata bakıldığında onun eğitimsel yönü öne çıkar. "Varoluşundaki birinci amaç "güzellik" olan edebiyat eserinden, elbette-estetik haz vermesinin dışında- birçok "fayda" da temin edilebilir. Onun eğitiminin

vazgeçilemez objelerinden biri olmasında, bu tür faydacı işlevlerinin önemli rolü vardır" (Çetişli, 2006:80).

Edebiyatın, eğiticilik ve sanatsal boyutunun yanı sıra okuyucularına kurmaca dünyanın kapılarını aralamak ve onların bu dünyadan içeri girmelerini sağlamak gibi bir görevi de vardır. "Yazın eğitimine düşen en önemli görev, kurmaca, yani nesnel gerçeklikle birebir nedensellik ilişkisi bulunmayan yapıtları estetik bütünlüğü içinde alımlamayı, onları çözümlemeyi, yorumlamayı öğretmektir. Ayrıca kurmaca yapıtlardan zevk almayı ve böylece okurları duyarlı kılmayı sağlamak yazın eğitiminin amaçlarından"dır" (Dilidüzgün, 2007:17). Kurmaca dünyayı alımlayabilen bir okur, bu kurgudan, onu anlamaktan zevk alacak ve okuduklarından birtakım kazanımlar elde edecektir.

Bununla birlikte her okunulan roman, öykü ve diğer edebî ürünler değerler bütününden oluşur. Bu, ulusal değerler olabileceği gibi evrensel de olabilir. Özellikle romanın Türk toplumunda ortaya çıkışı, yolunda gitmeyen, bozulmuş değerlerin yerine yenilerini, Batı'dan ithal edilmiş olanlarını, koyma çabasından kaynaklanmaktadır. Dönemin aydınları, özellikle Batılı toplumlarla temas hâlinde bulunanlar, kötü olan, bozulmuş sistemlerin sorumlusu olarak mevcut düzen ve işleyişi görmekte idiler. Bu düzen ve işleyişi değiştirmek için Batı menşeli ürünler ve fikirler ürettiler. Bir yandan Batı toplumunun değerleri benimsenirken diğer taraftan bu değerlerin toplumsal düşünce yapısına uymayanları toplumda çatışmalara da neden olmuştur. Avrupalı değerlerin yarattığı olumsuz etkileri en iyi anlatan romanlardan biri de M. Cemal Kuntay'ın Üç İstanbul'udur. Aynı biçimde Peyami Safa'nın romanlarında da Batı toplumundan alınan değerlerin toplumda yarattığı kaygılar, olumsuzluklar dile getirilmiştir. Orhan Pamuk'un son romanı Kafamda Bir Tuhaflık da iki medeniyet ve onların ürettiği değerler arasında kalmış Bozacı Mevlüt'ün öyküsü anlatılır. Dünya edebiyatında da toplumda değişen değerlerin yarattığı olumsuzlukların işlendiği romanlar vardır. Rus Yazar Chekhov'un Vanya Dayı adlı eserinde, Çarlık Rusya'sının yaşam değerlerinin geçersizliği buruk bir şekilde işlenmiştir (Sevinç, 2006:214). Arık (2001:13)'in da ifade ettiği gibi "Değerler sisteminin karmakarışık olduğu ve çatışmaların sıkça yaşandığı bir devirde Türk edebiyatına dâhil olan roman nev'ini, hem toplumsal değişimin bir yorumlayıcısı; hem de söz konusu değişimin bir vasıtası olarak görmek mümkündür."

Özetle romanın Türk toplumunda başlangıcı değerler aktarımına dayanmaktadır. Bu değerler, Batı toplumuna ait değerler olabildiği gibi yanlış batılılaşma eksenli millî değerler de olabilmektedir. Belki de Tefik Fikret'in romanı bir virüs olarak göstermesinin (akt. Parlatır, 2000:163) sebebi romanın Türk toplumunda ortaya çıkışının değerler aktarımına dayanmasındandır. Bu demektir ki gençlere, çocuklara ve tüm topluma okuma alışkanlığı kazandırılmasıyla onlara millî kültür eksenli değerler aktarımı ve millî değer temelli evrensel değerler kazandırılması mümkün olabilecektir.

Buradan hareketle roman ve öykülerden ötekileştirme(me); farklılıkların zenginlik olduğu değerinin aktarılmasında yararlanılabileceği düşünülebilir. Belirtilen durum için hangi kitaplardan yararlanmak gerekir. Pedro Manas'ın Türkçeye Ö.T.E.K.İ. (Gizli Topluluk) ismiyle çevrilen ve orijinal ismi LOS O.T.R.O.S. olan kitabı; John Boyne'un Yanlışlıkla Dünyanın Öbür Ucuna Uçan Çocuk'u ve Christine Nöstlinger'in Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk ve Feridun Oral'ın Farklı ama Aynı isimli kitabı bu kapsamda ele alınacak romanlardır.

Belirtilen kitapların ortak özelliği normal ve anormal kavramlarını ele alışları, farklılıkların zenginliğe neden oluşunu işlemiş olması ve tüm olumsuzluklara, baskılara ve ötekileştirmeye rağmen kendisi kalmayı bir önerme olarak sunmasıdır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Araştırmalarda edebiyatın eğitici yönünün bilim insanları ve eğitimciler tarafından vurgulandığı görülür (Kavcar, 1982; Turkeyılmaz, 2014; Maltepe, 2009). Kaplan (1970), yeniçağda terbiyenin temelini insanlara şahsiyet kazandırmak ve insanların başkalarına tahakküm etmeye çalışmadan onları kabullenmesi olduğunu ifade ederek edebiyatta özgürlük ve hoşgörü değerlerini öne çıkarır. Dolayısıyla roman ve öyküler dürüstlük, sevgi, hoşgörü gibi değerleri öne çıkarması ile çocuk ve gençlere şahsiyet ve hoşgörü kazandırabilir. Ötekileştirmenin de bir değer olarak çocuklara kazandırılması gerekir. İşte bu sırada bu araştırmada ele alınan öykülerden yararlanılabilir. Dolayısıyla bu çalışma, ötekileştirme konusuna dikkat çektiği gibi ötekileştirmeye için çocukların eğitiminde kullanılabilecek edebî ürünlere de dikkat çekmektedir.

3. YÖNTEM (METHOD)

Gökçe (2006:113), metinlerin temel amacının yazarının, konuşmacısının dünya görüşünü, ideolojisini okuyucularına benimsetmek olduğunu söyler. Bu ifade doğru olmakla birlikte yazar ya da konuşmacı, sadece bu fikirlerini okura benimsetmek amacıyla metni kaleme aldığı anda ortaya çıkan metnin bir öğretilen farksız olacağı unutulmamalıdır. Bu bağlamda çoklu kültürün egemen olduğu dünyada en büyük sorunlardan biri olan ötekileştirmenin çözülmesi; farklılıkların olağan olduğunun kabulü gerekir. Bunun için edebî metinlerden de yararlanılabilir. Bu çalışmada ötekileştirme sorununun üstesinden gelmek için kullanılabilecek metinler üzerinde nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz (Yıldırım ve Şimşek, 2008) kullanılarak inceleme yapılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSION)

- **"Farklı Ama Aynı" İsimli Kitap Üzerine:** Kitap, Feridun Oral tarafından yazılmış ve resimlenmiştir. Renkli ve iki sayfaya yayılmış resimlerle basılmış bu kitap, okulöncesi çocuklarından başlayıp ilk okuma öğrenimi sürecinde de kullanılabilecek bir kitaptır. Farklı Ama Aynı, kalın kapak tasarımıyla da dayanıklı bir dış yapı özelliğine sahiptir. Olay örgüsü ele alındığında çoban, sürüsünü otlatırken keçilerinden biri diğer yavrulardan farklı bir oğlak dünyaya getirir. Ön ayakları tutmayan bu yavru, çoban tarafından heybede taşınır. Diğer yavrular, onunla eğlenirler. Çoban, ön ayakları tutmayan bu yavruya bir çeşit bisiklet yapar. Arka ayaklarının gücüyle tekerleklerin sayesinde gidebilen bu oğlak, o günden sonra arkadaşlarıyla birlikte gezip oynayabilmektedir. Bisikletle her yere gidebilen oğlak, başka bir keçiyle arkadaş olur. Oğlağın kendisine benzeyen ama ondan farklı, biri siyah diğeri beyaz iki yavrusu olur. Bu masalsi anlatıda örtük bir biçimde insanların birbirine benzemediği farklı özelliklere sahip olabileceği iletisi verilmektedir. Ayrıca farklılıklara, engellere rağmen bireylerin yaşama dâhil edilmesi gerektiği iletisi de verilmektedir.
- **"Konrad Ya Da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk" İsimli Kitap Üzerine:** Christine Nöstlinger'in usta kaleminden çıkan kitap 174 sayfadır. Kitapta Bayan Bartolotti yalnız yaşayan bir kadındır. Bartolotti'ye son derece akıllı, iyi eğitim almış 7 yaşında ideal bir erkek çocuğu kargo ile bir konserve kutusunda bırakılır. Bayan Bartolotti, yanlışlıkla kendisine gönderildiği sonradan anlaşılan Konrad'a alışır ve onu almaya gelen şirket elemanlarına engel olmaya çalışır. Bu sırada Eczacı Egon ve Komşu Kızı Kitti Rusika Bayan Bartolotti'ye yardımcı olurlar.

Bartolotti sıra dışı bir giyim ve görünüşe sahiptir, farklıdır. Yazın en sıcak günlerinde kürk ile gezebilmektedir. "Genellikle yadırgatıcı bir giysi olurdu üstünde. Giydikleri mevsime ya da gittiği yere uymazdı." (s.31). Öte yandan Bartolotti'ye göre renkli giyinmeyenler, hayal gücünden yoksun, sıkıcı insanlardır. Bartolotti, "Dünyada benden başka hiç kimse de yok ben de onunla övünüyorum! Güzel değil mi, ne dersin? Herkes benim gibi değil, ama farklı olanlara da hak vermek gerek..." (s.37-38) diyerek Konrad ile konuşmasında farklılığın zenginlik olabileceğini ifade eder. Dahası "Herkes birbirinden farklıdır, başkalarını oldukları gibi kabul etmeli" (s.92) ifadesiyle de bu algı pekiştirilir. Ayrıca kahramanın ağzından normal-anormal kavramlarına olan bakış ifade edilmiştir. Bir insan, başkası gibi olmak durumunda değildir. Herkesin kendine has bir özelliği vardır. Kaldı ki bir bireyi diğerinden ayıran şey, zenginliğe, renkliliğe ve çeşitliliğe imkân vermektedir. Bartolotti, olağan olandan ve insanların tek tipleştirilmesinden hiç haz etmez. "Bayan Bartolotti'nin sevmediği bir sürü sözcük vardır. Doğru dürüst, görgülü, ağırbaşlı..." (s.60).

Konrad, fabrikadan gönderilme, ısmarlama çocuklardan biri olduğu için akıllı uslu bir çocuktur. Bununla beraber çocuktan daha ziyade yetişkine benzeyen bir düşünme biçimine sahiptir. Bu yüzden okuldaki tüm çocuklar, onu ötekileştirirler ve "Aptolotti-Bartolotti" diyerek onunla dalga geçerler. Burada Konrad'ın farklı kişiliğine yönelik bir saldırı, onun kişiliğini çoğunluğa benzetme çabası vardır. Konrad, bir gün boyunca hiç konuşmadan diğer çocukları gözler (s.90).

Bayan Bartolotti küçükken kendisine "yavrucuğum, kuzenin Luise'yi örnek almalısın, o senden çok çok uslu" denilmesinden nefret ederdi (s.97). Kişinin kendi olmasına izin verilmediği çocukken karşılaşılan bu cümle ile de anlaşılmalıdır. Öte yandan her birey kendi yetenekleri ile kendisi olur. Başkalarına öykünmek bir kişiyi farklılaştırılmaz, onun diğerine benzemesine neden olur. Anlatıcının okura kitabın pek çok yerinde gönderdiği bu ileti, zenginliğin bireyin kendisi olması gerektiği iletilisidir. Bartolotti, Konrad'ın da olmak istediği gibi olmasını arzu eder. Ona öğüt verir: "Bşkalarının ne dediğine aldırılmamak gerek... Hep bşkalarının ne yaptığına bakarsan, sen de hep onların yaptığını yaparsın. Sonunda onlardan birisi olursun..." (s.107). Böylelikle bşkalarının bir birey olarak kabul edilip farklılıkların törpülenmemesi gerektiği ifade edilir. Bu doğrultuda Bayan Bartolotti'nin ve Konrad'ın sahip oldukları sıra dışı kişilikler kitabın her yerinde işlenir. Bununla birlikte her iki kahraman da farklılıklara saygılıdır. Ancak Konrad'ın arkadaşları farklılıklara saygılı değildirler. Farklı kişiliği nedeniyle Konrad'ı sürekli küçük düşürmeye çalışırlar ve onun kişiliğine saldırırlar (s.118). Hatta Komşu Kızı Kitty, Konrad'a her gün "senin bir an önce değişmen gerek" der (s.124).

Bir süre sonra Konrad'ın yanlılıkla Bayan Bartolotti'ye fabrikadan gönderilen bir çocuk olduğu anlaşılır. Fabrikanın yetkilileri, Konrad'ın peşine düşerler. Konrad'ın üretici firma tarafından alınmaması için onun diğer çocuklar gibi davranması gerekir. Bartolotti de Konrad'a sürekli telkinde bulunur. Ancak Konrad sadece kendisi olabileceğini, başkası olamayacağını ifade eder: "plan gerçekten çok iyi, ama anne, sen de biliyorsun, ben başka türlü olamam ki..." (s.144). Böylece kendin olmak ve öyle kalmanın altı çizilmiş olur.

Konrad, fabrikanın üretim ayarları gereği sıradan bir çocuk gibi değildir. Çok düzenlidir, yaramazlık yapmaz... Ancak Konrad'ın diğer çocuklar gibi olması, davranması gerekmektedir. Aksi takdirde fabrika, Konrad'ı Bartolotti'den alacaktır. Konrad'ın davranışlarını değiştirmek için Kitti ona yardımcı olur. Konrad bir türlü sıradan bir çocuk gibi olamaz. Zaten onu diğerlerinden ayıran da budur. Ancak fabrika yetkililerinden kaçmanın tek yolu diğer çocuklar gibi olmaktır. Romanın sonunda da öyle olur. Bu sayede Konrad, Bartolotti ile kalır (s.174). Onun diğer çocuklar gibi olup fabrikaya götürülmemesi herkesi mutlu eder. Nöstlinger'in bu kitabından farklılıkların zenginlik olduğu, benzerliklerin ise kalabalıklar arasında kaybolup gitmek demek olduğu iletisi verilir. Öğretmenlerin yıllar sonra hatırladıkları öğrencileri genelde başarılı olup öne çıkan ve yaramazlıkları ile kendilerini fark ettirenler değil midir? Ortalardaki öğrenciler, genelle aynı olan öğrenciler aradan geçen zaman içinde unutulur.

- **"Ö.T.E.K.İ (Gizli Topluluk)" İsimli Kitap Üzerine:** Pedro Mañas'ın Ö.T.E.K.İ isimli kitabının arka kapağında şunlar yazmaktadır. "Franz oldukça normal bir çocukken göz tembelliği yüzünden tek gözüne bir bant takmak zorunda kalır. Bu bandaj, tüm hayatını değiştirir. Franz, daha önce hiç tanışmadığı "arka sıradakiler" ile tanışır. Farklılıkları onları bir araya getiren en önemli ortaklıklarıdır. Artık ne Franz ne de diğerleri normale dönmek isteyeceklerdir." Franz, göz tembelliği hastalığına yakalanır. Doktor onun gözüne bir bant takar. Franz artık tekgöz, mortgöz yakıştırmalarına maruz kalacaktır. Bu bandı takmasının hemen ardından Franz, kendisini banyoya kilitler. Anlatıcı tarafından durum şöyle açıklanır: "Belki de Franz'ın bu bandaj meselesini bu kadar kötü karşılamasının nedeni, o güne dek hayatının kesinlikle ve tartışılmaz biçimde normal gitmiş olmasıydı. Ne çok uzun boylu ne kısaydı, ne çok akıllı ne budala ne çok konuşkan ne de sessiz ve çekingen. Normal arkadaşlardan oluşan, normal oyunlar oynayan, normal notlar alan, normal konular için kavga gürültü çıkaran bir çocuktuk... Öyle ki bandaj hayatındaki ilk ve biricik sıra dışı olaydı." (s.18). Anlatıcı, okura biraz da Janika'dan bahseder. Janika, Franz'ın kardeşidir ve onunla kıyaslayınca sıra dışı bir çocuktur. "Janika teneffüsleri genellikle tek başına geçirirdi. Sınıfta herkes onun biraz tuhaf olduğunu bilir ve arkasından ona Kaçık Janika, Hastalıklı Janika diye bağırdıkları" (s.20). Bu açıklama okura çocukların ötekileştirmede ne acımasız olabileceğini de ortaya koyar. Bandajıyla okula geldiği ilk günde Franz, ötekileştirmeye maruz kalır. Öğretmeni onu tek gözü bandajlı görünce hemen tepki gösterir. "Bayan Krueger yaklaşarak gözlerini öyle kocaman açtı ki, neredeyse yüzündeki kalın makyaj tabakası çatır çutur çatlayacaktı. 'Affedersin canım. Gel bakalım, bugünden itibaren birinci sırada oturuyorsun. Jakob'un yanında...' (s.23). Öğretmeni böyle bir yer değişikliğiyle Franz'a iyilik ettiğini düşünür. Oysaki Franz, bunu istemez. Bayan Krueger devam eder: "Tamam tamam Franz! Bir gözün zarar gördü diye bir şeycik olmaz. Bu senin tamamen iş yapamayacağın anlamına gelmez ki. Tarih bir dolu özürlü, âmâ ünlü insanla doludur" (s.24). Öğretmenin Franz'ı yanına oturttuğu "İnek Jakob", sınıfın ötekileştirdiği derslerine çok çalışkan, şişe dipli gözlükleri olan bir çocuktur. Öğretmenin iyi niyetle gerçekleştirdiği birçok iş Franz'da ve diğer çocuklarda olumsuz etki göstermektedir. "Kimsenin benim

güçsüz insanları hor gördüğümü söylemesini istemem" (s.24) diyerek de ötekileştirmeyi sürdürmektedir.

Ders arası verildiğinde basketbol maçı yapılır. Takımlar belirlenirken önceden ilk tercih edilenlerden olan Franz, artık göz bandı takmıştır. Bu nedenle en sona bırakılır. O, artık öteki olmuştur. Bir başka ötekileştirme de üst sınıflardaki kızlar tarafından maç sonrası yapılır. Holger, oldukça iri yarı bir oğlandır. Emily ise tiz sesli, çöp gibi bir kızdır. Franz, Holger ve Emily'yi bir arada gören kızlar basarlar kahkahayı. Anlatıcı göz bandının ve okuldaki maruz kaldığı durumun Franz üzerindeki etkisini şöyle ifade eder: "Birkaç haftaya kalmadan Franz'ın hayatı tepeden tırnağa değişmişti. Çocuk, maça oyuncu seçilirken sonuncu gelmekten bıkip usanmıştı. Basamaklardan sendelemen inebilmek için merdivende hep sona kalmaktan da... Yemekhanede kendisine yer tutulmamasından. Onunla konuşurken gözündeki bandaja bakmalarından." (s.32). Elbette karşılaşılan bu durumun Franz üzerinde birtakım etkileri oldu. Anlatıcı bu etkileri okura aktarır: "Çekingen ve güvensiz bir çocuk olup çıkmıştı. Daima bir şeyini kaybetmiş gibi kafası öne eğik yürüyordu. Ve sonra sınıfta, başka hiçbir şeye bakmadan sadece tahtaya veriyordu dikkatini" (s.32).

Gerçekleşen olaylar, "biz" ve "onlar"ı ortaya çıkarır. "İnek Jakob" "ötekiler" in liderliğine soyunur. Gizli bir örgütün temellerini atmak için girişimlerde bulunur. Farklılardan biri de Franz'dır. Jakob, teneffüslerde Franz'ı izler. Franz'a "sen de onlar kadar farklısın" (s.36) diyerek, "Bandajından ötürü utanmayacağın bir yer" (s.37) ayarlamaktan bahsederek Franz'ı bu oluşuma hazırlar. Franz artık kendini sorgular. Hatta ailesiyle paylaşır duygularını: "Sizce ben normal miyim?" (s.38). Anne ve babasından kendisinin de herkes kadar normal olduğu cevabını alır. Bunun üzerine "O zaman herhangi biri Franz Kopf olabilir" (s.38) diyerek farklılığın zenginlik olduğu iletisini vermiş olur.

Jakob'un güdümüyle Franz'ın da dâhil olduğu toplam "23 tuhaf çocuk" bir okul çıkışı okulun tuvaletine gizlenip çıkmazlar. Çalışanların okulu terk etmesinin ardından eski jimnastik salonunda toplanırlar. Franz, loş jimnastik salonunda etrafını görmeye, kimlerin geldiğini anlamaya çalışır. Franz'ın ağzından durum aktarılır: "Jakob gibi gözlüklü çocuklar, kocaman baykuş suratlı çocuklar, dişlerinde teller olanlar, tiz ve kulak tırmalayıcı sesliler, yelken gibi koca kulaklılar, ensesini ve başını durmadan kaşıyanlar... Hepsi de farklı çocuklar..." (s.47). Bu "tuhaf çocuklar"a Jakob hitap eder. "Söyleyin bana neden! Neden her bir dakika bizlere 'çatlaklar' ya da 'yağ tulumu' ya da 'pis cüce' 'iğrenç sıçan', 'tel saçlı', 'aygır dişli' denmesine katlanmak zorundayız." (s.47). "Jakob Braun olmayı bırakalı hayli zaman oldu. Bir gözlük yüzünden 'dört göz' oldum." (s.48). Jakob'un ağzından aktarılan bu cümleler, ötekileştirmenin bireysel farklılıkları ortadan kaldırdığı, bireyi güçsüzleştirdiği ve zenginlikleri, renkleri bitirdiği anlamını ileti olarak sunmaktadır. Artık bu "tuhaf çocuklar" bir birlik olmuşlardır ve farklılıklarıyla kendi olup öyle kabul görmek istemektedirler (s. 50-51).

Bu çocuklar, gruba isim bulmak üzere kafa yorarlar. Nihayetinde Örgütlenen Tuhaf Erkekler Kızlar İleri sloganının kısaltması olan Ö.T.E.K.İ. üzerinde karar kılarlar. Grubun tüzüğünü oluştururlar hemen.

- Ö.T.E.K.İ. farklı hisseden çocuklara destek olan bir topluluktur.
- Hiçbir üyesi Ö.T.E.K.İ'yi asla ele vermemelidir.
- Topluluk, üyelerinin diğer tüm etkinlik ve ilgilerinden daha üsttedir.
- Ö.T.E.K.İ. üyelerinden herhangi birinin diğerine üstünlüğü yoktur.
- Herhangi bir üyeye hakarete bulunan diğer üye derhal ihraç edilir (s.62).

İlerleyen sayfalarda okulun önde gelen kızlarından Linda, oyuna getirip Ö.T.E.K.İ. üyelerinden Holger'i tüm okulun önünde küçük düşürür, aşağılar. Grup Holger'in intikamını almak üzere bir gölge gibi Linda'yı izler ve bir açık vermesini bekler. Ne yapılabileceği üzerinde kafa yorulurken Franz ve diğerleri arasında şöyle bir konuşma geçer: "Demek istediğim bir seferliğine Linda'nın da tıpkı bizim gibi kendini diğerlerinden farklı hissetmesini sağlamalıyız. Emily 'işte bu imkânsız' diye karşılık verdi. Linda dünyanın en normal kızıdır. Franz Emily'ye bakarak eliyle bandajını kapadı. Tüm çocuklar nefesini tuttu. Ben basit hareketle Kobra Göz (Franz) bambaşka bir insana dönüştüm." (s.76). Aslında anlatıcı, yaşamımızda olacak basit bir durum, her şeyi farklılaştırabilir hatırlatmasını okura yapmaktadır. Franz devam eder: "Bakın bana. Ben de dünyanın en normal çocuğuydum. Hatta şu anda bile dünyanın en normal çocuğu sayılırım." Bandajını yeniden ortaya çıkardı. "Ama bu bir hile. Tıpkı benim bandajımın olması gibi Linda'nın da onu farklı kılan bir şeyi olmalı, daima gizlediği bir şeyi... (s.76). Nihayetinde Ö.T.E.K.İ. grubu Linda'nın ayaklarının çok kötü derecede koktuğunu keşfeder. Okulun salonda toplantı yaptığı bir günde Linda'nın spor ayakkabısının içine Ö.T.E.K.İ. grubu kaşındırıcı toz döker. Linda ayakkabılarını çıkarmak zorunda kalır. Bu yüzden salon nefes alınamaz hâle gelir. Linda çok zor bir durumda kalır.

Öykünün sonunda Franz'ın gözü iyileşir. Artık bandaj takmak zorunda değildir. Ancak Ö.T.E.K.İ. olmaktan vazgeçmez. Ayrıca kız kardeşi Janika'nın "İnek Jakob"la iş birliği yaptığını, onun da gizli bir Ö.T.E.K.İ. üyesi olduğunu öğrenir. Romanın sonunda anlatıcı okura seslenir: "Diğerleri kadar tuhaf olduğunu kanıtlamak gerek önce. Belki sen de böylelikle Ö.T.E.K.İ.'nin parçası olabilirsin (s.104).

Javier Vazquez'in resimlemesiyle ortaya konan bu öykü, öteki olma hissini ötekileştirilmenin olumsuzluğunu okura hissettirir.

- **"Yanlışlıkla Dünyanın Öbür Ucuna Uçan Çocuk" İsimli Kitap Üzerine:** John Boyne imzalı kitap Oliver Jeffers tarafından resimlenmiştir. Kitap, 279 sayfadan oluşmaktadır. Normal kavramı sözlüklerde (Longman, Collins) alışkın olunan, tipik, beklenen; özel olmayan, sıradan, ortalama, rutin, düzenli, doğal ve aynı anlamlarında kullanılır. Bu anlamlardan hareketle çoğunluktan farklı olana anormal denilebilir. Bu roman normal ve anormal kavramlarını oldukça sık işler. Arif Cem Ünver çevirisiyle Türkçeleştirilen kitap, Avustralya'nın en "normal" ailesi Brocketların "anormal" çocuğu Barnaby ve onun sıra dışı öyküsünü konu edinmektedir. Barnaby diğer kardeşlerine kıyasla oldukça beklenilmeyen bir saatte annesine doğum sancıları yaşatmaya başlamıştır; doğu doğmaz doğumhanenin tavanına yükselmiştir. "Normal" arayışlarına, "normal" yaşantılarına inat Brocketlara gönderilmiş ilahi bir mesajdır sanki. Barnaby ve başından geçenler aslında okura da bir iletidir.

Barnaby, yer çekimi kurallarına aykırı yaşamaktadır. Bırakıldığı an yükselmeye başlamaktadır. Ailesi bir yerde tutmak için onu bağlamak; evin tavanına kafası değmesin diye tavana bir hazır yatak sabitlemek zorunda kalır. Barnaby 4 yaşına geldiğinde ayağından bir tasma ile bağlarlar. Birilerinin onu görüp tüm aileyi anormal olmakla suçlamasından çok endişelenirler. Çok zaman Barnaby, bu endişe yüzünden dışarı çıkarılmaz. Elenour, normal bir anne; Alistair, normal bir baba; Melanie ve Henry, normal kardeşler olmalarına rağmen Barnaby öyle değildir.

"Anormal"liği yüzünden dışarı çıkarılmayan çocuk bembeyazdır. Barnaby'nin güneşte dolaştırılması gerekir. Ancak ne anne ne de baba buna yanaşır. Hatta topu birbirlerine atarlar ve bu görevi yerine getirmek konusunda kavga ederler (s.33-35). Aile, en sonunda Barnaby'yi adeta bir uçurtma gibi dışarıda gezdirmeye başlar. Barnaby, okul çağına geldiğinde bu sefer sorun, onun hangi okula gönderilmesi gerektiğidir. Evlerinin yakınındaki okula gönderseler, herkes Melanie ve Henry'nin de "anormal" olduğunu düşünecek ve aile, zor durumda kalacaktır. Brocketlar çareyi Barnaby'yi "Graveling İstenmeyen Çocuklar Akademisi"ne göndermekte bulur. Barnaby bu okulda mutlu değildir ve tek arkadaşı kolsuz Liam'dır. İstenmeyen çocukların gittiği okul yanana kadar, Barnaby bu okula gider. Yangından sonra aile, onu "normal" çocukların gittiği okula göndermek zorunda kalır.

Barnaby, bir okul gezisine katılır. Bu gezide köprüye çıkan on milyoncu ziyaretçi olur. Barnaby'nin yerde kalmasını sağlayan kum dolu çanta sırtında olmadığından TV kameralarının önünde yükselmeye başlar. Bunu gören kameralar ve gazeteciler, olayı haber yaparlar. Alistair ve Elenour, olaya çok ciddi tepki gösterirler ve Barnaby'yi göğe salma kararı alırlar. Geziye çıktıklarında Elenour, Barnaby'nin kum dolu sırt çantasını alttan keser. Kumun boşalmasıyla Barnaby yükselir. Barnaby feryat figan annesinden yardım ister. Ancak annesi, onu bilerek salmıştır gökyüzüne. Ondan kurtulmak istemektedirler. Anormalliği bu şekilde yeneceklerini düşünmektedirler. Tabii sekiz yaşındaki Barnaby olayın çok da ayırdımında değildir.

Barnaby yükselir ve daha da yükselir. Gökyüzünde iki kadının sıcak hava balonunun sepetine kafasını vurur ve Ethel ve Marjorie, onu sepetlerine alırlar. Tabii uçmasını önlemek içinde uygun bir şeyle Barnaby'yi bağlarlar. Sohbet ettikçe anlaşılır ki bu iki kadın da anne ve babası tarafından "anormal" oldukları için sokağa atılmışlardır (s.94). Aslında öykü ilerledikçe Barnaby'nin kendi gibi ötekileştirilmiş insanlarla karlaştığına şahit oluruz.

Barnaby, Marjorie ve Ethel'in balon yolculukları bittiğinde Brezilya'ya varmış olurlar. Bu iki kadın burada yaşamaktadır ve bir kahve çiftliği işletmektedir. Onların çiftliğinde Barnaby, Palmira isimli bir kızla sohbet ederken "normal" ve "anormal" kavramları üzerinde durulur. " 'Ailesi olmayan ne kadar çok insan var' dedi. Barnaby, 'Ethel ve Marjorie de bana ailelerinin onları farklı oldukları için kovduğunu söylediler. Oysa bana son derece normal göründüler.' Palmira gülümsedi. 'Çünkü normaller' dedi. 'Hepimiz öyleyiz. Sorun, bazı insanların kafasındaki normal fikrinin diğer insanların kafasındaki normal fikrinden farklı olması' (s.110). Yazar, Barnaby ve Palmira'nın ağzından Ethel ve Marjorie'nin geçmişini anlattırırken aynı zamanda normal-anormal kavramı üzerine durur. Ayrıca insanların, toplumun yanlı bakışına da bir eleştiri getirir.

Barnaby, Brezilya'dan ailesine mektup gönderir. Mektupta Brezilya'da olduğunu ve bir biçimde Sydney'e döneceğini yazar.

Ayrıca eve döndüğünde bir daha uçmamak için her şeyi yapacağını yazar. Bu ifadeden Barnaby'nin ailesinin istediği şekle girmek istediği ya da zorunda olduğu anlaşılmaktadır. Baba Alistair, Barnaby'nin mektubunu alınca hiç memnun olmaz (s.116). Hatta "ne vardı, normal bir çocuk olsaydı" der.

Bununla birlikte anlatıcının açıklamalarından Alistair'in çocukluğunun da Barnaby'den farksız olduğunu öğreniriz. Annesi ve babası Alistair'in oyuncu olmasını ister. Hatta çocuk Alistair'in bir oyunda rol alabilmesi için ailesi onu zorla seçmelere götürür. Çocuk Alistair "İyi ama ben Jeremy Potts olmak istemiyorum. Ben Alistair Brocket olmak istiyorum." diyerek ailesine itiraz eder. Oynayacak kimse bulunamadığından Alistair'e zorla bu rol verilir. Bu rolü oynarken çocuk Alistair, rezil olur. Herkes onunla dalga geçer ve küçük çöçer. Barnaby'nin mektubunun çağrıştırmasıyla otuz öncesine döner. Alistair âna döndüğünde anlatıcı konuşur. "şimdi ise tüm bu olanlardan otuz yıl sonra evinin kapısına doğru yürürken kendisine o yaşta böyle bir travma yaşattıkları için anne ve babasına öfke duymaktan alamıyordu kendini. Eğer onu sessiz, düşünceli, iyi kalpli bir çocuk olarak kendi hâline bıraksalardı ilgi odağı olma konusunda böyle bir korkusu olmayacaktı belki ve belki de o zaman kendi çocukları hakkında insanların ne düşündüğünü bu kadar umursamayacaktı." (s.121). Bu düşüncelere rağmen Alistair, oğlundan gelen mektubu buruşturup iş yerindeki çöplüğe atar.

Ethel ve Marjorie, Barnaby'ye yanlarında kalması için ısrar ederler. Kabul etmeyince onu bir trene bindirirler. Ancak Barnaby trende uyuya kalır ve soluğu New York'ta alır. Barnaby'nin yerde kalmasını sağlayan ağırlık dolu çantası çalınınca o yine yükselmeye başlar. Barnaby, bu sefer de gökdelen temizleyicisinin sepetine çarparak durur. Kafasını sert çarpmış ve yaralanmıştır. Cam temizleyicisi Joshua, onu hemen sepete alır. İlerleyen sayfalarda Joshua'nın öyküsünün de Barnaby'ye benzediği ortaya çıkar. Joshua'nın babası bir iş adamıdır. Oğlunun da kendi işini, kulak çöpü ticareti, yapmasını ister. Ancak Joshua, bir sanatçıdır. Sanatını icra etmek istemektedir. Babası, Joshua'yı kendi istediği kalıba sokamayınca onu beş parasız kapının önüne koyar.

Joshua, Barnaby'nin yarasını sarmıştır. Bunun karşılığında Barnaby Joshua'ya yardım etmek ister. Aklına Ethel ve Marjorie'nin New York'ta yaşayan ve sanat galerisi olan arkadaşları Vincent gelir. Vincent, Joshua'nın metalden yaptığı sanat eserlerini çok beğenir. Bu eserleri galerisinde sergilemeyi kabul eder (s.139). Barnaby bir yandan Joshua'ya olan borcunu ödemenin hazzını yaşarken bir yandan da Joshua'yı kapı dışarı eden ailesini anlamaya çalışmaktadır. Bu durum, Barnaby'ye kendi ailesini çağrıştıırır ve onları ne kadar özlediğini hisseder. Barnaby, New York'tan ailesine bir kart daha yollar. Bu kartta durumunu izah eder. "Havaya yükselme konusunda şanssızlığım devam ediyor. Belki de ben buyumdur" (s.142). Bu cümle, Barnaby'nin kendini bu hâliyle kabullendiğini de ortaya koyar.

İlerleyen sayfalarda sadece Barnaby'nin babasının değil annesi Elenour'un da anne ve babasının yönlendirme ve şekillendirmelerine maruz kaldığı görülür. Çocuk Elenour anne ve babası tarafından manken olmaya zorlanmıştır. Oysa çocuk Elenour, asla bu durumdan, öne çıkmaktan, manken olmaktan hoşlanmaz. Alistair ve Elenour anne ve babaları tarafından öz

kişilikleri ile kabul görmemiş, baskıya maruz kalmış kişiliklerdir (s.144-146).

Barnaby, kendi hikayesine benzeyen suratı yanık izi olan Torontolu bir gazeteci ile tanışır. Gazeteci Charles, Joshua'yı sanat âlemine tanıtmadaki rolü için Barnaby'ye müteşekkirdir. Bu rolü gerekçe göstererek gazetesinden Barnaby için Sydney'e bilet almalarını ister. Ötekileştirilen Gazeteci Charles, hep insanların garip bakışlarıyla karşılaşır (s.151). Gazeteci Charles, Barnaby'nin sorgulayıcı bakışları ve trende yanlarına oturanların garip garip bakmasıyla yüzündeki yanık izlerinin nasıl oluştuğunu anlatır. Charles'ın annesi bir fotoğrafçıdır. Evde bir stüdyosu vardır. Burada fotoğrafları tab eder. Bu nedenle laboratuvarda kimyasallar vardır. Anne, çocukların oraya girmesine yasak getirir. Çocuk Charles bunu dinlemez ve bir yangına sebep olur. Bu yangında feci hâlde yaralanır. 33 yaşındaki gazeteci Charles'ın yüzündeki yara 25 yıl önceki bu olaydan kalmadır. Ancak bu kaza, Charles'ın tüm hayatını şekillendirir (s.163-164). Hastaneye yatırılan Charles'ın yüzünü gören kız kardeşi korkarak çığlık atar. Aile, ilk önce seyrek de olsa onu ziyaret eder. Sonra sonra hiç gelmezler. Charles 8 yıl boyunca bu bakım evinde kalır. 16 yaşına geldiğinde Toronto'ya taşınır. O günden sonra ailesi ile hiç görüşmez.

Charles, Barnaby'yi havaalanına götürecek bir taksiye bindirir. Ancak Barnaby'nin hiç parası yoktur. Taksici onu havaalanına götürmeden yolda bırakır. Barnaby, bir kalabalığa katılır ve soluğu stadyumda alır. Oturup maç izlemeye başlar. Ailesinin kendisini asla maç izlemeye götürmedikleri hatrına gelir. Sırtında yine çantası vardır. Ancak oturunca çantasını bir süreliğine kenara bırakır. Bu arada yine havalanmaya başlar. Tüm stadyum onun uçuşunu ilgiyle seyreder. Barnaby oldukça yükselmiştir. Onu Kaptan Hoseason kurtarır. Ancak Kaptan, Barnaby'yi iyilik etmek için kurtarmaz. Amacı onu diğerleriyle birlikte "Ucubeler Sirkinde" sergilemektir. Barnaby'ye su diye bir sıvı içirir ve Barnaby bayılır. Kendine geldiğinde Kaptan'ın gemisinde bir kafesin içinde İrlanda'ya doğru yol almaktadır.

Barnaby'nin gözü karanlığa alıştıkça "Ucubeler Sirkinde" kulaksız burunsuz bir adam, ayakları yerinde yüzgeç olan bir çocuk, yapışık ikizler, tersten konuşan bir kız ve Sydney İstenmeyen Çocuklar Okulundan Arkadaşı Liam'ı görür. İrlanda'ya eriştiklerinin gecesinde Stanley Grout adlı bir ihtiyar onları kurtarır. Stanley, Barnaby'yi Afrika'dan uçağa bindireceğini söyler ve birlikte Afrika'ya uçarlar.

Bu arada Barnaby'yi annesi göğe bırakalı 6 ay olmuştur. Anlatıcı Stanley hakkında bilgi verir. O çok başarılı bir iş adamıdır. Ancak 8 aylık ömrü kaldığını öğrenmiştir. Bu haberin üstünden 2 ay geçmiştir. Stanley ömrünün son demelerini çocuklarının istediği gibi değil de kendi arzu ettiği gibi yaşamak istemektedir (s.212). Stanley "Onlara beni rahat bırakmalarını, canımın istediğini yapmama izin vermelerini söyledim ama beni dinlemediler bile. Bu yaşta böyle şeyler yapmak "normal" değilmiş. Peki "normal" olan nedir?" (s.212) ifadesiyle de okura normal ve anormal kavramlarını sorgulatmaktadır.

Stanley, Barnaby ile bunky jumping, paraşütle atlama gibi kendisinin daha önce isteyip de yapamadığı etkinlikleri yaparlar. Geceleyin ormanda kamp kurup yıldızların altında geceyi geçirmek isterler. Uykuya dalınca Barnaby'yi yerde tutan ağırlıkları tilki çalar ve Barnaby yükselmeye başlar. Bu yükselişinde hiçbir şey onu durdurmaz. Öyle ki Barnaby, uzaya kadar yükselir, orada bir astronatla karşılaşır. Onu, Zéla IV-19

isimli uzay mekiğine alırlar. Mekiğin içinde ilginç bir şey olur. Barnaby, basınçlı ortamda yükselmeden sabit bir biçimde kalabilmektedir. "Havaya yükselmeden bu şekilde rahatça yürüyebilmek çok tuhaf bir duyguydu. Normal olmak böyle bir şey miydi? Barnaby'ye hiç de normal gelmiyordu bu durum..." (s.224). Astronotlar, Barnaby'nin kulağı ile ilgili bir durum olduğunu düşünürler. Ona daha önce bu konuyla ilgili olarak doktora gidip gitmediğini sorarlar. "Ailem bebekliğimden bu yana beni doktora götürmedi, beni dışarı çıkarmaya utanıyorlar." (s.224). Barnaby uzayda geçirdikleri süreçte astronotlara kardeşi Henry'nin uzaya olan ilgisinden bahseder. Ancak anne ve babası Henry'nin uzaya olan ilgisini gidermek için hiçbir şey yapmamışlardır. "Aileme göre normal insanlar dışarıya gitmek istemezler" (s.226). Ayrıca bu bölümde önceki bölümlerde olduğu gibi astronotların da çocukluklarında olumsuzluklarla, ötekileştirmelerle karşılaştıkları anlaşılmaktadır (s.225-230). Astronotların uzaydaki görevleri tamamlanınca artık dünyaya dönme zamanı gelmiştir. Dünyaya dönme fikri Barnaby'yi bir yandan mutlu eder, bir yandan da endişelendirir. Yer çekimsiz alandan dünya atmosferine yaklaştıkça Barnaby, "o tanıdık hisleri yeniden yaşar" kendini kemer ile koltuğa bağlar. Uzay mekiği dünyaya indiğinde varılan toprak Avustralya'nındır. Astronotlar mekikten inmiştir. Sıra Barnaby'ye gelince herkes çok şaşırır. Onun uzaylı olduğu düşünülür. Yer çekimine karşı gelip uçtuğunu görünce de Barnaby hemen karantinaya alınır. Çocuk hastanesine yatırılan Barnaby, ayrıntılıca muayene edilip ailesine teslim edilecektir. Barnaby'yi muayene edenler onun basınçlı ortamda iken süzülmediğini diğer ortamlarda yükseldiğini görürler. Mekikten inişini haber yapan basın mensupları, hastaneye hücum etmişlerdir. Barnaby, kendisi ile ilgili haber yapılmasının ailesini memnun etmeyeceğini bilir. Bu nedenle endişelidir. Ayrıca Barnaby, başından geçen onca olaydan sonra hâlâ kendiliğinden yükseldiği için ailesinin kendisini kabul etmeyeceğinden de endişelidir. "Ne değişmişti? Diğer oğlanlardan farklı olduğu için evden gönderilmişti ve uçmadan durmayı beceremiyordu..." (s.256). Hastane odasında ailesini karşısında görünce Barnaby, garip duygular hisseder. Anne ve babası orada defalarca normal ve anormal kavramları üzerine dururlar. Doktorlar, küçük bir ameliyatla Barnaby'nin kulağındaki sorunu çözeceklerini ve böylece Barnaby'nin bundan sonra uçmadan yaşamını sürdürebileceğini söylerler. Barnaby bir ameliyatla "normal"e dönecektir. Bu durum, aileyi heyecanlandırır. Alistair ve Elenour gittikten sonra Henry ve Melanie hastaneye gelirler. Evin köpeği W.E. Johns'u da gizlice hastaneye getirmişlerdir. Çocuklar sohbet ettikçe anne ve babanın Henry ve Melanie'ye yalan söyledikleri, Barnaby'nin uçarak evden gitmesinin sorumlusunun Barnaby olduğu yalanını çocuklara söyledikleri ortaya çıkar (s.267-268). Ameliyat öncesi kendisini gezdirmeye gelen hasta bakıcı sayesinde Barnaby, hastanedeki yalnız başına kalan çocuğun sadece kendisi olduğunu görür. Herkesin yanında bir yetişkin vardır. Bu durum, Barnaby'yi yaralar (s.270). Barnaby, ameliyat ve sonrası hakkında kendini sorgulamaya başlar. "ameliyat sonrası hâlâ Barnaby Brocket olacaktı; ama önceki sekiz yılda var olmuş olan Barnaby Brocket'tan çok farklı biri hâline gelecekti (s.272). Artık Barnaby, ameliyat olmamayı ve kendi kalmayı, kendi olmayı değerlendirmektedir (s.273). "Onun normal olmadığını söylemeye kimin hakkı vardı ki? Sekiz

yaşındaki bir oğlanın çantasında delik açıp onu bilinmeyene yollamak mıydı normal olan? Ya da her an her saniye normal olmayı istemek normal miydi?" (s.273-274).

Koridorda onu ameliyata götürmeye gelen sedyenin tekerlek sesini duyar. "Beni alıp götürmelerine izin verirsem, beni kendilerinden biri hâline getirecekler. Ve işte o an farklı biri olmayı sevdiğini anladı. Barnaby ne de olsa böyle doğmuştu ve belki de böyle kalmalıydı. Barnaby tavandaki gökyüzüne açılan bir kapıyı kullanarak tekrar kaçmak kararı alıyor. Köpeği Kaptan Johns da son anda zıplayıp Barnaby'yi yakalar. Barnaby ve köpeği birlikte yükselir. 279 sayfalık bu romanın son cümlesi "Barnaby, her şeyden önemlisi farklı olmaktan gurur duyuyordu (s.279).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Farklı Ama Aynı adlı kitapta esas kahraman bir keçi yavrusu imgesinde çocuğu veya engelli bir bireyi temsil etmektedir. Diğer öykülerin hepsinde esas kahraman bir çocuktur. Bu kitapların ortak özellikleri "farklı", "anormal" çocukların "normal" bireyler tarafından nasıl ötekileştirildiklerini anlatmasıdır. Bununla birlikte bu kitaplarda "normal"ler tarafından "farklılık" olarak değerlendirilen şeylerin aslında bir zenginlik olduğu ortaya konmaktadır. "herkesin birbirinin aynı olduğu bir toplumun renklerini yitirmiş bir toplum" olduğu da bu kitaplarda işlenmektedir. Bununla birlikte hiç beklenmeyen olaylar da insanları ötekiler arasına sokabilir. Bir hastalık, trafik kazası vb. bireylerin ötekiler, toplum tarafından dışlananlar arasına girmesine neden olabilir.

Maalesef Türkiye toplumu incelendiğinde pek çok isimlendirmelerin, lakapların farklılıklara dayalı olduğu görülmektedir. Toplumda gözlük takmak zorunda kaldığı için "kör", aksak olduğu için "topal", "yandan çarklı", saçları döküldüğü için "kel" isimlendirmeleriyle karşılaşan çok insan vardır. Toprak vd. (2009)'ne göre Anadolu kentlerinin çoğunda farklı kimlikte olmak kamusal alanda tacize uğramak, dışlanmak, yalnızlaştırılmak, çaresiz bırakılmak, kamu yaşamından tecrit edilmek, iş bulamamak, ticari hayatta başarısız olmak anlamına gelmektedir.

Dolaylı yoldan farklılıkların zenginlik olduğunu anlatan bu kitaplar, çocukların da bu anlamda olumlu özellikler kazanmalarını sağlamak için kullanılabilir. Bazen insanlar, farklılığı kendileri tercih ederlerken kimi zaman da kendi tercihleri olmayan farklılıklara sahip olabilirler. Anadolu gibi farklı kültürlere beşiklik etmiş bir coğrafyada farklılıklara saygının bir değer olarak başta çocuklara ve insanlara kazandırılması eğitim sisteminin ve bu coğrafyada yaşayan insanların birincil görevi olması gerekir. Mevlana, her ne olursan ol; gel! diyerek bunu çok güzel başarabilmiştir. Dolayısıyla çocukların farklılıklara saygıyı, farklılıkları zenginlik sayıp onları ötekileştirmemeyi öğrenebilmesi için bu çalışma çerçevesinde ele alınan kitapları okuması önerilir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Arık, Ş., (2001). Türk Romanında Değerler Çatışması - Başlangıçtan Günümüze Kadar-. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ataç, N., (1991). Karalama Defteri-Sözden Söze. İstanbul: Can Yayınları.
- Boyne, J., (2014). Yanlışlıkla Dünyanın Öbür Ucuna Uçan Çocuk. (Çev. Arif Cem Ünver). İzmir: TUDEM.
- Bronfenbrenner, U., (1986). Alienation and The Four Worlds of Childhood. Phi Delta Kappan. 59, pp:430-436.

- Çetişli, İ., (2006). Edebiyat Eđitimimde Edebî Metnin Yeri ve Önemi. Millî Eğitim Dergisi. Sayı: 169. ss:75-83.
- Dilidüzgün, S., (2007). Çađdař Çocuk Yazını. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Gökçe, O., (2006). İçerik Analizi. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kaplan, M., (1970). Nesillerin ruhu. (2. Baskı). İstanbul: Hareket Yayınları.
- Kavcar, C., (1982). Edebiyat ve Eğitim. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesi Yayınları.
- Maltepe, S., (2009). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçebilme Yeterlilikleri. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 12. pp. 398-412.
- Mañas, P., (2014). Ö.T.E.K.İ. (Çev. Saliha Nilüfer). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mau, R.Y., (1992). The Validity and Devolution of a Concept: Student Alienation. *Adolescenc.*, 27(107). pp:731-741.
- Newmann, F.M., Rutter, R.A., and Smith, M.S., (1989). Organizational Factors that Affect School Sense of Efficacy, Community, and Expectations. *Sociology Of Education*. 62(4). pp.221-238.
- Nöstlinger, C., (2011). Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk. (Çev. Mine Kazmaođlu). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Oral, F., (2015). Farklı Ama Aynı. İstanbul: YKY.
- Parlatur, İ., (2000). Tefvik Fikret, Dil ve Edebiyat Yazıları. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Probst, R.E., (1990). Five Kinds of Literary Knowing. Washington: Office of Educational Research and Improvement.
- Sevinç, M., (2006). Evrensel ve Yerel Değerlerin Eđitime Yansıması. (Edt.Y. Mehmedođlu, A.U.,). Küreselleşme Ahlak ve Değerler. s. 205-241. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- TDK, (1998). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK Yayınları.
- Toprak, B., Bozan, İ., Morgül, T. ve Şener, N., (2009). Türkiye’de Farklı Olmak. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Turkeyılmaz, M., (2014). The ideal Reader Perception of Pre-Service Teachers. *International Journal of Turkish Literature Culture Education*. 3(4). ss.148-159.
- Yazıcı Okuyan, H., (2009). Türkçe ve Sınıf Öğretmenlerinin Okuma Saatlerinde Kullanılan Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçme Ölçütleri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi. 18. ss. 135-159.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zubrick, S.R., Silburn, S.R., Gurrin, L., Teoh, H., Shepherd, C., Carlton, J., and Lawrence, D., (1997). Western Australia Child Health Survey: Education, Health and Competence. Perth, Western Australia: Australian Bureau of statistics and the TVW Telethon Institute for Child Health Research.